

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken legalább egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 frttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az
ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ
(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz),
a lap, szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
(Gamauf Vilmos, e. titkárhoz)
czímzendők.

A hirdetési díjazabályzatot lásd az utolsó lapon

Lapfelügyelő bizottság: **Paget János** elnök; **Berde Áron**, **b. Huszár Sándor**, **Mina János**,
Szabó Samu, **Szentgyörgyi József**.

Adalékok a sáskajárások történetéhez.

Mióta Mózes — Exodus 10. fejezete szerint — egyéb csapások közt sáskajárást is támasztott a pharaók országában, ezen egyenes röpűek pusztításairól, minden idők és országokból emlékeznek a krónisták és a sáskák megjelenéséről való rémbírek a legújabb időkben is izgatják a nagy közönséget.

Természetesen nem mindég a vándorsáska (*Grillus migratorius*, *Oedipoda migratoria* Lin., *Acridium migratorium* Latr., *Pachytylus migratorius* Fieb.) az, melynek rovására az u. n. sáskapusztítások irandók, hanem egyéb sáskaféléknek is pl. Törökországban és Dél-Oroszországban sokszor a tatársáskának (*Acridium tataricum* Serv.), Mesopotamiában Olivier szerint a kósza sáskának (*Acridium peregrinum*), Arabiában és Lybiában Forokel szerint a csoportos sáskának (*Acridium gregarium*) stb. Sőt nálunk is a vándor sáskán kívül a *Caloptenus italicus*, az *Acridium stridulum* lesz károsnak. Előbbi p. az idén Zsombolya körül pusztít* utóbbi tavaly Nagy-Bunban (Küküllőmegyében) mutatkozott károsnak.

Nem szükséges továbbá különösen kiemelni, hogy mi a rémes vendégeket nem mindig éppen a keletről kapjuk s hogy azok tulajdonképeni vándorlásai nem ezer mértföldekre, hanem rendszerint

*) A lapok azt írták, hogy Zsombolyán is a vándor sáska lépett föl, de Hechll m.-óvári tanár a pusztító egyenes röpűt *Caloptenus*-nak határozta.

aránylag rövid távolságokra terjednek, mert hát nem mindig kívülről kapjuk a hivatlan vendéget, miután a vándorsáska hazánk honosa s különben Európában általában az é. sz. 60-ig fokáig található.

Midőn a nagymérvű sáskajárásokat időszaki rendben ezennel felsoroljuk, tesszük azt a nélkül, hogy felelősséget vállalnánk a tényért, hogy a krónisták emlegette sáskák mindig *Pachytylus migratorius*ok voltak, mert közel fekvő okoknál fogva az adatoknak kritikai szemmel való csoportosítása ez esetben lehetetlen. Sokszor gyűjtöttek ilyen adatokat, de még sem vélek hálátlan dolgot tenni, ha megkísérlem a nevezetesebb sáskajárások és pusztításoknak lehetőleg teljes összeállítását nyújtani, holott némelyike általam eredeti forrásokból merítettén, a nagy közönség előtt teljesen új leand.

Már a középkor előtti időkből fennmaradt egyes nagyobb sáskajárásoknak emléke. Ezen természetesen csak általánosságban tartott följegyzések szerint a vándorsáskák:

232-ben Olaszországban pusztítottak.

Ismét 591. és 593. iszonyu mennyiségben lepték el Olaszországot, hol hulláik tömeges felhalmozódása állítólag döghalált okozott. 593-ban a sáskák Németország több helyén is megjelentek. 677-ben Görögországban pusztítottak, 852-ben egész Európán vonultak át.

872-ben Németországban egy mértföld széles-

ségben vándoroltak és Mainz mellett egy óra alatt 100 morgen vetést pusztítottak el.

873-ban Franciaországban léptek föl, holott 874-ben annyira elszaporodtak, hogy az eldöglöttek hullái döghalált okoztak.

1084-ben Európa keleti részeiben pusztítottak.

A Sajó melletti útközet szerencsétlenségéhez 1242-ben nálunk még sáskapusztítás is járult.

1271-ben Olaszországot látogatták.

1336-ban Magyarországon pusztítván, nagy tömegekben vonultak el Morvaországba, melyek összszélessége az akkori mérések szerint hét német mértföldre terjedt.

Egy részük Dél-Németországba vonult, a másik rész Szászország felé, hol még 1338-ban is mindent elpusztítottak. 1339-ben Francia- és Olaszországba esaptak át.

1346-ban Magyarországot a sáskák és egerek sokasága özönlötte el.

A 15-ik századból csak két nagyobb sáskajárásról van tudomásunk.

1475-ben állítólag a Törökországból jövő sáskák, Magyar- és Lengyelországban pusztítottak és Németországban is rémitő károkat okoztak.

1478-ban meg a velencei tartományban minden vetést elpusztítottak, annyira, hogy a reá következett éhség alatt 30.000 ember elveszett.

1527-ben Lengyelország, állítólag Törökországból kapta a rettegett vendégeket, melyek itt 1535—1543-ig pusztítottak.

1536-ban hazánkban pusztítottak, hova ezúttal a fekete tenger felől érkeztek volna.

1541—1544-ig Németország és hazánkban panaszkodnak a krónikások a sáskajárás miatt. Hazánkra nézve kivált 1542-ben váltak vészterhesekké, mely évben a brassói templom falára följegyeztették, hogy locustarum copia. Borsos Sebestyén krónikájában pedig az áll „Locustae innumerabiles, quae radios solis obfuscabant, de Moldavia veniunt Transilvaniam.“ Aradmegyében ez évben minden gabonát fölemésztettek.

1546-ban Besztercebánya város határában pusztítottak.

1564 és 1566-ban Lombardiában léptek föl.

1609-ben Bethlen Farkas szerint augustus ha-

vában „megszámlálhatlan sokasága a sáskáknak jött Havasalföldről Erdélybe, sűrűségük és sokaságuk a nap fényét gátolta és árnyékolta“.

1610-ból írja Nagy Szabó Ferencz memorialájában: Die augusti délután jutának a sáskák ide hozzánk, (Márosvásárhelyre) kiknek az idén mind hallottak az híreket: nagy sokasságu sáskák, öreg testü állat, szőke színü, a szárnya szép tarka vala; a napnak a fényét elfogta mint ha köd lett volna, ugy látszott a serege mikor ment. Közel három eszten-deig tartott az országban, a miglen bujdosott.

1613-ban Németországban pusztítottak.

1648-ban XII Károly svéd király Bessarabiában oly roppant sáskahaddal találkozott, hogy hadseregével megállani kényszerült.

1658-ban a sáskák 3 hatalmas seregben Orosz- és Lengyelországon, valamint hazánkon átvonulva, a döglött sáskák helyenkint 4 láb magasra találtattak fölhalmozódva.

1690-ben Cserei szerint „számtalan sáskák jöttek be Erdélybe Moldovából, először Csikba, ott minden vetéseket megemésztvén, kihatának Erdélyben mindenüvé és megbecsülhetlen károkat tőnek mind a szénafüvekben, vetésekben, gyümölcs-fákban“.

„Ujabban 1691-ben is föltámadának“ — Cserei szerint.

1693-ban a krónikások szerint Törökországból jövő sáskák hazánkra csapva, innen több csapatban Csehországba és Szileziába, aztán Németországba ütöttek. Leuchtenberg Jena és Weimar környékén akkor mintegy 4 négyszög mérföldnyi tereget borítottak el. Weimarban augustus 21-én megérkezvén, Ludolf szerint „um die Stadt bis zwo Hände hoch“ letelepedtek.

Boroszlóban és Gothában ez évben a rettegett vendégek emlékére négy féle érmet vertek.

Igen gyakoriak voltak a sáskapusztítások a mult század folyama alatt is.

1710 és 1711-ben Magyarországon és Erdélyben pusztítottak.

1712 és 1727—1728-ban Németországban, kivált Szileziában.

1730-ban nagy károkat tettek keleti Németországban, kivált Brandenburg tartományban.

1731-ben hazánk több vidékét szállták meg.

1741-ben roppant károkat tettek Angolországban, a nélkül hogy „bevándorlásuk“ észleltetett volna.

1746 augusztus 5-én Törökországból Erdélybe csaptak s innen 3 csapatban Magyarországra vonultak.

1747-ben a „kovács kronika“ szerint ismét „irtózatossal a napot homályba borítva“ jelentkeztek Erdélyben.

1747-től 1749-ig különben Röscl szerint Európa több tartományában pusztítottak. Auspach körül ekkor 35 1/2 scheffel petét gyűjtöttek össze.

1752—1754 kiválóképpen Poroszország több tartományában Frankenfelde és Müncheberg táján nagy pusztítást vittek végbe Gleditsch tulságosan pontos becslése szerint ekkor Drossen határában 16.690.905 petét gyűjtöttek és semmisítettek meg.

1763-ban állítólag Afrikából Franciaországra csapva, Arles vidékén 15.000 hold vetést hirtelen elpusztítottak. De csakhamar számtalan gólyák és seregélyek jelentkeztek, melyek a hivatlan vendégeket rövid idő alatt elpusztították.

1780-ban Erdélyben kivált Bonczhida táján tettek nagy károkat.

1784-ben ismét roppant mennyiségben lepték el Erdélyt.

1803-ban Németországban léptek föl.

1810-ben Franciaországban.

1825—1827-ig Németországban, kivált Brandenburg tartományban nagy károkat okoztak.

1826-ban Erdélyben, Németországban kivált Müncheberg és Jüteborg táján tettek sok pusztítást.

1827-ben Franciaországban, Poroszország, Szilézia és Lengyelországban léptek föl.

1828-ban Moldovában és Erdélyben pusztítottak. Midőn szeptemberben a szebeni széken átvonultak 4000 p. mérő sáskát pusztítottak itt el, a nélkül, hogy számukban csak legcsekélyebb fogyást észlelték volna.

1832-ben Bajorországot látogatták.

1847-ben Magyarországon és Erdélyben a Moldvában rémitő dulást végbevitt sáskahad északnyugati széllel beesapott.

Egy csapat a csiki Kárpáton július 28-án jelent meg Torda és Kolozsvárnak véve útját; augusztus elején Kolozsmegye két kerületében nagy tö-

megben léptek föl. A Mezőségen Sz.-Mihálytelkén augusztus 7-én déli 11-től délután 5-ig egy huzomban vonultak át s e vidéken 20.000 hold vetést annyira elpusztítottak, hogy a tengerinek csak kőrója maradt meg.

Augusztus 6-án Hodosló körül mutatkoztak. Erdélyből elvonultak Biharba, Hevesbe s egy csapatjuk Pesten az újépület mögötti téren telepedett meg. Augusztus 14-én Tolna megyében Bonyhád és még a szomszédos határt lepték el. Egy csapat augusztus 19-én Zágrábban jelent meg.

Ez évben a vándorsáskák Sziléziában is mutatkoztak.

1853-ban ismét Németországból panaszkodtak a vándorsáskák felől.

1858-ban a Hanság környékén mutatkoztak.

1859-ben a Törökországból a Dunafejedelemségek s Kaukázus felől Bessarabiába szárnyalt sáskák a széna és gabnatermést tönkre tették. A Dniester folyót 1 1/2 mfdnyi hosszúságban 7—8" vastagságban uszták át és Giebel egy szemtanu után elbeszéli, hogy annak lova térdig gázolt egy ilyen sáskahadban.

Ugyancsak 1859-ben Németországban, kivált hátsó Pomeraniában és hazánkban Mosonmegyében és Nagy-Szombat táján felléptek midőn Pomogy és Apetlan községek nádasaiban 23 nap alatt 1459 mérő sáskát és 35 5/6 mérő petéket gyűjtöttek össze és semmisítettek meg az ottani lakosok.

1860-ban mindazáltal a sáskák a Hanság környéki tengeri földeket kezdték tönkre tenni, juniushozonyban Hegyes-Halom, Szolnok, Féltorony, Boldogasszony, Apetlan, Tarcsa, Valla határaiban föllépven, holott a még apró sáskákat szalmatüzzel pusztították, rövid időn 4000 szekér szalmát föltüzelvén.

1874 és 1875-ben Berlin táján Kezendorf s Peshagen körül pusztított ez ártalmas egyenesröpü.

Ez utóbbi évben Szerb-Ittebe határában is fölléptek, hol őket 5000—7000 ember pusztította. Torontál megyéből Temesbe átesapva Fűskuton mutatkoztak.

1876-ban Keszthely határában mutatkoztak.

Dr. Rodiczky Jenő.

Utmutatás a Mezőség kopárainak befásítására.

Irta: **Fekete Lajos.**

(Folytatás.)

Ha célunk volna ugynevezett középerdőt*) nevelni idő folytán, akkor minden 3—4 sor erdei fenyő után ülteti hetünk egy sor tölgyet gyertyánnal elegy s miután az erdefenyőt és a gyertyánt, ha azok már használhatók, kivágtuk, az egész területet beültethetjük tölgy és gyertyán csonkültönczökkal. Ez utóbbiak fogják az alfát, a meghagyott s illően megritkított tölgyek pedig a felfát képezni.

Ha lassanként és további ültetés nélkül akarjuk átváltoztatni az erdőt lombfa-erdővé, akkor csak annyi erdei fenyőt kell ültetnünk, hogy ennek lassankénti kivágása után a tölgyek és gyertyánok vagy bükkök záródhassanak. Ez csak üde talajon lesz kivihető.

Az ilyen vegyes erdőben, miután a tölgy felnevelése a cél, a védfát csak addig kell kimélni, míg szükség van rá; ellenben a felnevelendőt, pl. itt a tölgyet, a védfa elnyomása ellen támogatni. A tölgy a gyertyánnal szemben nem szorul gyámolításra, mert erősebben nő; ellenben a bükk növényben gyakran megelőzi s még inkább az erdei fenyő. Ha valamelyik bükk vagy erdei fenyő a tölgyet nyomni kezdi, azt vagy ki kell vágni, vagy — ha kimélése a talaj jó karban tartása és javítása végett még szükséges, — a tölgy felé fordított oldalán megnyesni és sudarát elvágni. Ez utóbbi eljárás különösen az erdei fenyőnél igen ajánlatos, mert ez által gyors növényében megakadályoztatik, a nélkül, hogy a talajt beárnyékolni és javítani megszűnne. A bükköt és gyertyánt egyébiránt még jobb egészen kivágni, mert ezek újra sarjadzván, mint alfa hivatásuknak tovább is megfelelnek s különösen a gyertyán még jobban, mint az előtt.

Némely tekintetben czélszerűnek látszanék egymást keresztező, erdei fenyővel négy—öt, sorosan beültetett pászták által a tért nagyobb, pl. 8—10 öl (15—20 meter) szélességű és hosszúságú négyszögletű mezőkre osztani, s ezeket váltogatva nagyobb tölgy és gyertyán, vagy — a hol a clima megengedi ez utóbbi helyett — bükkcsemetékkel beültetni. A fenyősorok a közbeeső mezőket nem csak minden oldalról védnék a szelektől, hanem lehulló tűikkel trágyáznák is.

Részletesebb útastást adni e tekintetben nem volna őszinte eljárás, miután az ebbeli tapasztalatok a fennforgó viszonyok közt teljesen hiányzanak, s azok különbözése akképen módosítja a követendő szabályokat. Azonban, ha a leirt fanem climai és talaji igényeit, növekvési és tenyészeti viszonyait helyesen kombináljuk, minden egyes esetben tájékozhatjuk magunkat. Hogy jól számítottunk-e, azt csak azt idő fogja megmutatni.

*) Középerdőnek az olyat nevezik, melyben a sarjadékról nevelt alacsonyabb és vékonyabb fák közt itt-ott egyes magasabb és öregebb fa van fenntartva épületfának. Előbbiek: alfának; utóbbiakat: felfának nevezük.

VIII. A szil, kőrizs, juhar és hárs.

Ezen fanemeknek a Mezőség befásításánál nagy fontosságot nem tulajdoníthatunk; mert a hárs kivételével magukra erdőt alkotni nem képesek és a természetben is mindig csak más fanemek közt szörványosan fordulnak elő; mindazonáltal, úgy hisszük, nem szabad mellőznünk a szilt, mint kitűnő épületfát, ezt a kőrizst és juhart, mint asztalosok, kerekesekek, s ez utóbbit, mint esztergályosok és faragók által kedvelt anyagot, végre a hársat, mint oly fanemet, mely szép fehér színénél és egyenlő szöveténél fogva faragásra, s minden oly tárgy előállítására, melynél a megvetemedést lehetőleg kerülni kell, kitűnő — továbbá hánca fonásra, kötözésre s kérge a csizmadiák által kerestetik, — s végre, mert majd mindnyájan kitűnő sarjadzási képességgel bírnak.

Azon tekintet tehát, hogy a Mezőségen létesítendő erdők lehetőleg sokoldalú hasznossággal bírnak s az ipar legkülönbözőbb szükségleteit kielégítsék, a fennebbi fanemeknek a megtelepítendő uralkodó fanemek közé való szörványos beelejítését parancsolja.

E fanemek bármelyikét lehet akár vetés, akár ültetés által közbe elegyíteni. Ha a fő fanemet foltvetés által telepítjük meg, akkor egyes foltokat a fennebbi fanemek magjával vethetünk be. Pásztás vetésnél egy-egy csipetnyi magot szórunk a megdolgozott pászták egyes helyein, több ölnyi távolságra egymástól. Teljvetésnél, miután az uralkodó fanem magját elvetettük, itt ott egy-egy csipetnyi magot szórunk el a beelejítendő fanem magjából is. Legczélszerűbb azonban e fanemből ültönczöket nevelnünk és iskoláznunk, hogy különböző koruakkal rendelkezessünk folytonosan s ezen ültönczöket az uralkodó fanemek vetényeinek vagy ültetvényeinek kijavítása alkalmával elegyítjük közbe. Tehetjük ezt azonban a főfanemeknek ültetés általi megtelepítése alkalmával is. Mindezen esetekben a talaj megdolgozásánál csak a főfanemre lehetünk tekintettel; s ép úgy a magnak betakarásánál is, ha annak a főfanem magjával egyszerre kell történnie. A foltvetésnél a betakarást a közbeelegyített fanem igényének megfelelően eszközöljük s ezt tehetjük a pásztás vetésnél is. A tölgy teljes vagy pásztás vetésénél először a makkot dugdossuk el, vagy vetjük kapa alá s csak azután szórjuk el és takarjuk be a közbeelegyítendő fanem magját. E fák magja fedésének vastagságáról az ültönczök nevelésénél lesz szó.

Legjobb ezen fanemeket, mint már fennebb jelezve volt, ültetés által közbe elegyíteni; mire az ertvények kijavítása bő alkalmat szolgáltat.

A szil fajai közt legalkalmasabb lesz a Mezőségen a mezei szil, mert ez legmagasabbra nő s a dombos vidéket kedveli. Védettebb helyeken azonban a nyolczhimű és sarjerdőben a parás szil is megfelel. A magnak fajait mutatják a . lapon látható képek. A szil magja már május végén, legkésőbb június végén megéri s erre csakhamar le is repül. Legelsőbb a léha mag száll le, miért csak néhány nappal később kell gyűjtéséhez látni. Legkönnyebb a kamóval

lehúzott ágról kézzel szedni. Szélszélű napokon azonban lekopogtatni is lehet. Mihelyt a szedés megtörtént, szellős helyen ki kell a magot vékonyan teregetni, míg elvetése ideje elérkezik; mert egymáson néhány óra alatt megfűl és csirkéességét egészben vagy legalább nagy mértékben elveszti. Ápolása különben is oly nehéz és bizonytalan sikerű, hogy legjobb azonnal elvetni. Vetés után rövid idő alatt kicsirázik s még azon évben jelentékeny nagyságot ér el a növény s télire tökéletesen megfásul. E célra a talajt idején kell készíteni. A vetésnél a magot nem kell kimélni, mert igen sok a meddő a legjobb mag közt is.

Kötött talajon a szilvetés nem oly sikeres, mint porhanyó, de e mellett nyirkos földön. A hol a fű és gyom által való elnyomástól tartani kell, ott a talajt jól fel kell kapálni, de vetés előtt megint jól lenyomni, letaposni. E mag csak a lehető legvékonyabb földet tűri meg, azért legjobb eső után, nedves földre vetni, abba bevergetni, de be sem takarni.

Csemetekertben a felásott és felső rétegében jó földdel vagy gyephamuval elegyített talajt jól le kell nyomni. Az ágyakon a hornyokat 12" (0,3 meter) távolságban húzzuk egymástól, 3—4" (8—10 centimeter) szélességet s igen csekély mélységet adunk azoknak. A magot nagyon sűrűn vetjük e hornyokba s finom földet rostálunk rá oly vékonyan, hogy a magot alig fedje. Vetés előtt az elkészített ágyakat reggel és este jó bőven meg kell öntözni, vetés után pedig galyakkal vagy szalmával betakarni, mint ez a bükknél ajánlva volt. E takarás azonban eltakaríttatik, mielőtt a magvak jelentékeny része kicsirázott. Azután is jó az első nyáron a hornyokat földbe szűrt galyak vagy árnyalók által védni, mindazonáltal borult és esős időben leszedésüket elmulasztani nem kell. A csemeték itt egy, legfeljebb két évig maradhatnak, midőn vagy állandó helyekre vagy a mi sokkal ajánlatosb, a csemetekertekbe szétültetnek iskolázás végett. A további eljárás megegyezik aval, a mit a tölgy iskolázásánál és kiültetésénél mondottunk azon hozzátevéssel, hogy a szil hasonlíthatatlanul gyorsabban nő, mint a tölgy, úgy, hogy a szétültetett csemeték 2—3 év alatt már suhánnyokká nőnek.

Belgiumban és Hollandban szokás a szilcsemetéket

faiskolában homlítás által is nevelni. E célra 3 lábnyi (0,9 meter) mélyen megforgatott és kompaszttal jól magtrágyázott talajban 8—12 láb (2—4 meter) távolságban egymástól szilsuhánnyokat ültetnek s azokat töből levágják. A tuskón eredő hajtásokat következő őszén, miután a levél lehullott vigyázatosan lehajtják és egy láb (33 cm.) mély árkokba fektetve, alól komposzttal, feljebb pedig a kihányt földdel betakarják s jól letaposják. Az ágvégek e műtétnél fölemeltetnek, hogy a földből 2—12"-re (5—30 centimeter) kiérjenek. Ez történik a tuskóhajtásnak nem csak sudara, hanem oldalágaival is. A bujtványok egy év múlva, mi alatt jól meggyökeresedtek, a levél lehullása után az anyatuskótól elválasztatnak és kiszedtetnek. Minden lehomlított ág annyi csemetét szolgáltat, a hány arra alkalmas hajtást ercsztett, melyek tövénél a lebujtott ág mindkét felől elvágatják, hogy az annak alsó részén eredett vendéggyökerek, a mennyiben lehet a különválasztott sarjültöncz egyenes folytatását képezzék. Ez ültönczök tövük felett 4—6"-re (10—16 centimeter) elvágatnak s így 1½ láb (0,5 meter) mélyen forgatott táblákban egymástól 1½—2 lábnyi (0,5 meter) távolságra ültetnek. Következő évben az ültönczöt töből levágjuk s a tavasszal megeredő tőhajtások közül csak a legerősebbet hagyják meg, mely 5—6 év alatt vastag suhánggá nő.

Az anyatuskók később sokkal több és jobb sarjakat eresztenek és 40—50 évig kiapadhatatlan forrását képezik a homlítás által kapott ültönczöknek.

A kőrizs majd minden évben terem magot, mely októberben érik s télen át is a fán marad. Szedni lehet kézzel vagy hernyószedő ollóval. Magja vetés után csak egy év múlva csirázik, mi alatt a vetény nagyon elgyomosodnék, azért egy évig a magot földben tartjuk, úgy, a mint ez a gyertyánál már leírva volt.

A mag csekély földet kíván.

A kőrizs igen biztosan ültethető, mert legelső gyökérágain dúsan erednek a rostgyökerek, melyek a növény suhángkoráig is épen megmaradnak. Leginkább szokás 5 és több láb (1,6—2 meter) magas suhángokat ültetni. Egyébiránt az ültöncz nevelése és iskolázása megegyezik a tölgyével.

(Folyt. köv.)

T A R S A L G Ó.

A magyar orvosok és természetvizsgálók Máramaros-Szigetre kitűzött ez évi XIX-ik gyűlésének előrajza és határnapja.

- Aug. 19., 20. és 21-ik napján beiratás a városháznál.
 „ 21-én ismerkedési estély a részletes programban kijelölendő helyen.
 „ 22-én reggel 10 órakor megnyitó közgyűlés.
 E napon délután a termék- és iparkiallítás megismerése.
 „ 23-án d. . szakülések; d. u. a tüzoltók gyakorla-

tának megismerése, népnépzés; este jótékony czélú táncszünet.

Aug. 24-én kirándulás Akna-Szlatinára az ottani kincstári sóaknák megismerésére; d. u. szakülések.

„ 25-én kirándulás Nagy-Bocskóra a kincstári erdőüzem és a részvénytársaság szikso- és vegygyárának megismerésére. Onnan folytatólag kirándulás a kabola-polyánai kincstári fürdőbe és vasgyárba. Este viszatérés Szigetre.

Aug. 26-án kirándulás Rónaszékre a sóaknák megszemlélésére; este visszatérés Szigetre.

„ 27-én kirándulás a vasuton a siskvárhegyi fürdőbe. Ugyanott szakülések. Este visszatérés Szigetre.

Végre a berekesztő közgyűlést követő napon —

„ 29-én, még pedig tekintettel arra, hogy százakra menő látogatóknak hajlékkal, ételmezéssel ellátása szűkvölgyü fenyves erdők belsejében fekvő kis községekben és telepeken lehetlen, négy nagyobb kirándulás egyidejűleg különböző irányban fog rendeztetni.

a) A felső-vissói határban a „Wasser“ völgyön fekvő „Suliguli“ és az ugyanazon határbeli „Valje-Vinuluj“ ásványforráshoz.

b) A Tiszavölgyön Körösmezőre s az ennek határában levő Tiszaforráshoz.

c) Az akna-sugatagi sóbányákba és a Guttin havas aljában fekvő brébi fürdőbe.

d) A Nagy-Ágvölgybe s a gróf Teleki család dolhai vasgyárának megszemlélésére.

Annak idejében ivenk fognak kitétetni, hogy a jelzett kirándulásokra a t. cz. tagok neveiket bejegyezthessék.

Hogy azonban a nagygyűlés tagjai minden öket megillető kedvezményben részesülhessenek, újra emlékeztetbe hozzuk, miként szükséges: hogy magukat idejekorán igazolási jegyekkel lássák el. E tekintetben a résztvevők folyó évi aug. 15-ig Sztupa György urhoz, a nagy gyűlés pénztárnokához (Budapest, szénatér, gyógyszerház a magyar koronához) méltóztatásnak fordulni, ki is hozzá intézett bérmentes levelekre, melyekhez az illető, a felvételi 6 frtnyi díjt, továbbá nevének, állásának, lakhelyének és az utolsó postának pontos feljegyzését mellékli, az igazolási jegyet postán küldi meg.

Figyelmeztetjük végül a résztvevőket, miként a Máramaros-Szigetre utazásra Budapestről, ugy a cs. kir. osztrák, mint a m. kir. államvaspálya czélszerűen használható és pedig az előbb nevezett pályán Debreczen, az utóbbin Miskolcz-Szerencs-Csap felé. Minokét irányban ugy estve, mint reggel indulnak vonatok, azonban a cs. kir. osztrákpályán csak a reggeli vonat használható czélszerűen, miután az esteli vonat az északi pályán csak Királyházáig halad, a hova reggeli 10 órakor megérkezvén, este 6 óra után csatlakozik a szerencs-szigeti vonathoz

Budapest, 1876. évi június 1-ső napján.

Várady Gábor, m. k. a XIX. nagygyűlés elnöke.

Dr. Bódogh Albert, m. k. Prugberger József, m. k.

Dr. Batizfalvi Soma, m. k. a XIX. nagygyűlés alelnökei.

Szilágyi István, m. k. Dr. Dulácska Géza, m. k.

Dr. Badzsey László, m. k. a XIX. nagygyűlés titkárai.

E G Y V E L E G.

*¹ Lapunk t. előfizetőit bátrák vagyunk tiszteletteljesen figyelmeztetni, hogy a jelen évfolyam első fele bevégeződött, miért is az előfizetések szives megújítását

idejekorán kérjük eszközölni, nehogy a lap küldésében késedelem álljon be.

Az „Erdélyi gazda“ kiadóhivatala.

* Lapunk mai mellékletét Csöndes J. F. soproni tan- és nevelő intézetének körlevelét melegen ajánljuk t. olvasóink szives figyelmébe.

* A kolozsmonostori m. kir. gazd. tanintézet nyári vizsgáiból még a következők vannak hátra: a harmadéveseknél július 22-én erdészet, 24-én eröműtan, 25-én délelőtt gépisme, 26-án délelőtt takarmányozás, 27-én állatgyógytan, 28-án méh- hal- selyem- és baromfitenyésztés, végre 29-én gazdasági iparüzleltan. A másodéveseknél: július 22-én növénytan, 24-én eröműtan, 26-án mértán, 28-án hal- és selyemtenyésztés, végre 29-én növénytermelés. Ezen vizsgák naponta 8 – 11 óráig délelőtt és délután 2 órán kezdve tartanak, az érdeklődő t. közönséget szivesen látja az igazgatóság.

* Programmja az 1876. évi augusztus 7-én Budapesten tartandó III-ik nemzetközi gabona- és magvásárnak. A budapesti III-ik nemzetközi gabona- és magvásár az „Uj-Világ“ kerti helyiségeiben (a Tüköry-féle töltésen) fog megtartatni és f. é. augusztus 7-én reggeli 8 órakor megnyitvatni s esti 5 órakor bezáratni. A tőzsde-titkári hivatal ezen napon a gabona-vásáron is nyit irodát, a melyben a szükséges felvilágosítások készséggel megadatni fognak és a tőzsde jogszokásait tartalmazó füzetek és fuvar-tarifák is kaphatók lesznek. Sürgönyök és levelek fel- és kiadására ezen napon a gabona-vásár helyiségekben külön m. kir. távirat- és postahivatal felállittatik. A gabona-vásár látogatói, a hozzájuk intézett sürgönyök és levelek minél gyorsabban leendő kézbesítése végett, felkéretnek, hogy hozzájuk érkezendő leveleiket és sürgönyeiket „a budapesti gabona-vásár“ (Budapester Saatmarkt) név alatt czimeztessék. Idegen látogatók tisztelettel felkéretnek, hogy belépéskor neveiket vagy czégjeiket a gabona-vásári hivatalos közegekkel, feljegyeztetés végett, közölni sziveskedjenek. Belépti-jegyek augusztus 6-áig délelőtt és délután a tőzsde titkári hivatalában 1 frtnyi díj mellett válthatók, de a gabona-vásár napján is a pénztárnál kaphatók. A belépti-jegyek váltásakor igazolványokat is kapnak a jegyet váltók a melyek előmutatása mellett a magyar és osztrák vaspályák és a cs. kir. szab. osztrák duna-gőzhajózási társaság a f. é. augusztus 1-étől augusztus 12-éig bezárólag terjedő időszak alatt, az ide- és visszautazásra 33 1/3 %-nyi utazási díjelengedést engedélyez. Figyelmeztetnek tehát a gabonavásárt látogató idegenek, hogy saját érdekökben a beléptijegyeket és az említett igazolványokat a tőzsde titkári hivatalában idejében megrendeljék. Külön helyek is asztallal és ülésekkel ellátva, 10 frtnyi díj lefizetése mellett kaphatók. A kik ily helyekre számot tartanak, sziveskedjenek legkésőbb f. é. július 31-éig a tőzsde titkári hivatalában ez iránt nyilatkozni. A pesti áru- és érték-tőzsde gabonavásári bizottsága.

— Értésítés. Külföldről legujabban kérdés intéztetvén ezen ministeriumhoz, mely termelők vagy czégek útján volna borfestésre szolgáló mályva virág — továbbá friss gyümölcs, nevezetesen kajszin-öszi barack és szőlő nagyobb mennyiség-

ben beszerezhető — felszólítanak mindazok, kik a nevezett termékekből jelentékenyebb készlettel rendelkeznek, illetőleg rendelkezni fognak, vagy ilyenmü beszerzési forrásokról tudomással bírnak, hogy az értékesítésre kínálkozó alkalmat felhasználva — a termelő s a termelési helyre vonatkozó közelebbi adatokat továbbítás végett — esetleg távirat útján — ezen ministerium földmívelési osztályával közöljék. Budapest 1876 július hó 12-én: A minister meghagyásából: Kenessey.

— **Értesítés a vándorsáskák ügyében.** Több gazdasági szaklapban azon hir volt olvasható, hogy Torontál-megyében Itében a vándorsáskák nagy mérvben pusztítanak; az ottani uradalmi igazgatóság által a magyaróvári gazdasági academiának megvizsgálattatás céljából néhány rovar példány be is küldetett. A vizsgálatból kitűnt, hogy a beküldött rovarok korántsem vándorsáskák, hanem csupán a sáskafajhoz tartozó olasz beszék. — *caloptenus italicus* — melyek különben az ottani uradalmi igazgatóság jelentése szerint a tartós esőzések következtében majdnem tökéletesen el is pusztultak. Mi is ezenel az ügy valódi állásának ismertetése, valamint az azon vidékbeli gazdák megnyugtatósa céljából — közhírré tétetik. — Budapest 1876 július 11-én A földmívelés, ipar és keresk. m. kir. ministeriumtól.

— **Papir-kaptárak.** Egy cseh méhészgazda kísérletet tett Dzierzon-féle kaptárak papirból előállítására. A papírt ugyanis egy üstben vízzel és asztalos-enyv hozzáadásával folytonos keverés között főzte. Az így nyert kásaszerű tömeget egy átlugatott és méhkasszerű bádoggal öntötte és abból függélyes nyomás által a vizet eltávolította. A száradás után, nehogy a méhkas elgörbüljön, a bádoggal mintát szétszedvén, a külső falaiiban kész méhkas teljes kiszáradás végett árnyas helyre állította. A belső felszerelés eszközlése után az idő elleni védszerű olajjal festette be. Ily méhkas olcsó és a mozogható keret építkezésre igen alkalmas lenne, mert ha egyszer kiszáradt, nincs a repedés és megvetemülésnek ugy kitéve mint a fa-fal. Ezen papírfalak könnyűségük által igen alkalmasak volna a vándor-méhtenyésztésnél s kezelésük igen könnyű. A teletetés — miután a papir igen rossz melegvezető — velök kitűnően lehetne eszközölhető, legalább Berlepsch, dr. Dzierzon, Dathe és mások a kettős deszkafal közé papir berakását ajánlják a mozgó kasoknál, hogy a teletetés jól sikerüljön. A kísérletek ily kasok tökéletesebb előállítására folytattatnak. (F.É.)

* A kincstár számára való dohány-termelési engedélyek megadására az 1877-ik évre Horvátország kivételével, melyre nézve az eddigi eljárás tartatik fenn, a dohánybevaltó-felügyelőségek lesznek hivatva. A községi előljárók kötelesek lesznek a náluk benyújtott termelési bejelentéseket megvizsgálni s a szerint, a mint a kincstár számára, kivitelre vagy saját használatra szólnak, azonnal külön-külön jegyzékbe bevezetni, minden hó végével (a januárban beadottakat legfőlebb febr. 4-ig) a kincstár számára tett bejelentéseket az illetékes dohánybevaltó-felügyelőséghez, a kivitelre s saját használatra szólókat pedig a pénzügyigazgatósághoz beküldeni. A beküldés elmulasztása vagy késedelmes teljesítése, vagy a bejelentések megváltoztatása, az azokban foglalt adatok kiha-

gyása vagy kitörlése által, vagy az azokban foglalt valótlán adatok bizonyítása 50—100 forint rendszegési bírsággal fog fenyítettetni. Ugyanigy fenyítettnek azon községi előljárók is, kik a törvényben (1868. XIV. törvényczikk 12. §.) a saját használatra való dohánytermelés körül reájuk ruházott teendőket nem teljesítik. A dohánybevaltó-felügyelőség, illetőleg pénzügyigazgatóság tartozik a kellő időben beküldött bejelentések feletti határozatát legfeljebb márcz. 31-ig a községi előljáróknak kiküldeni, ellenkező esetben a bejelentések a kérelmezők javára elintéztetteknek tekintetnek. Mindezen rendszabályok keresztülvitele céljából a pénzügyminister terjedelmes és részletes utasítást küldött valamennyi pénzügyigazgatósági dohánybevaltó felügyelőségnek és hivatalnak.

* **Válasz a „M. P.” 155-ik számában a pincze-egylet borai ügyében megjelent közleményre.** Egy Liptay Pál nevű ur a „Hon”-hoz intézett philadelphiai levélben jónak látta valószínűleg hazafiságból az erdélyi pincze-egylet kiállításáról valótlán roszakaratu hireket terjeszteni. Értesítő ur azt kérdezi: nem tanulmányoztuk a bécsi tárlaton, hogy kell a nagy világgal összeköttetésbe lépni vagy talán megijedtünk a legutóbbi londoni borkiállítás sikertelensége fölött? Biztosíthatjuk Liptay urat, hogy mindkét helytt az egylet kitűnő sikerrel állt meg és ha egyebet nem is, de azt megtanultuk, hogy hivatlan ügybarátoktól óvakodni kell. Az egylet legjobb 22 % huszonkét különböző fajtából összesen 44 üveg borral vesz részt s képviseltetését, a kiállítás mikéntjét legjobb belátása szerint tekintettel anyagi erejére is rendelte el. Hogy Liptay urnak említett közleménye teljesen valótlán, szolgáljon mindenen felett bizonyosságul a Philadelphiában székelő ausztriai kiállítási bizottság értesítése, mely így szól: Van szerencsém önöket értesíteni, hogy objectumai jó állapotban megérkeztek és nagyon előnyös, kedvező körülmények között kiállítottak. Az Erdélyi Pincze-egylet Igazgatósága.

* Az aratás az erdélyi részekben is csaknem mindentűt megkezdődött. Az eredmény az időjárás szeszélyeihez képest különböző vidékeken igen elűtő. Vannak az országnak részei, melyeket a fagy egészen megkimélt, mint a Királyföld nagy része, Gy.-Fehérvár környéke stb. e helyeken a termés jó, néhol kitűnő, nagy szőlő- és szép gyümölcs-termés mutatkozik. Máshol azonban s ez a nagyobb terület, a fagy tetemes károkat tett s a hideg által virágjában talált kalászos növények nem adnak szemet. Némely helyeken ismét felhőszakadások műveltek pusztításokat, egész területeket eliszapoltak s különösen a szénában okoztak kárt. Mindazonáltal a végeredmény mégis jobb, mint egyelőre reméltük s ez évi termésünket általában jó közepesnek mondhatjuk. (K.)

* **Megjelent és szerkesztőségünkhez beküldött:** „Az iskolai takarékpénztár és a paedagogia” megoldva az iskolai takarékpénztár legczélserűbb kezeléséről szóló utasítással, írta Lewin Jakab, a budapesti kereskedelmi akademia igazgatója. — Csöndes J. Ferencz soproni tan- és nevelő intézetének értesítője az 1875—76 iskolai évről.

* **Piaczi árainkat illetőleg megjegyzzük,** hogy Deés és Torda újabb heti vásáraitól tudósítást nem vettünk; a dévai gabonaárak 100 kilogrammonként vannak jegyezve.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Egy fiatal ember

vizsgált gépész, az idei cséplési időre keres alkalmazást mint **cséplőgépész** nagyobb birtokosnál vagy bérlőnél Alsó-Magyarországban, vagy a magyar korona melléktartományaiban. Beszél magyarul és németül és rendelkezésére állanak a legjobb bizonyítványok cséplőgépész alkalmaztatása felől. A szives ajánlatokat elfogadja S. Z. 1016. cím alatt Haasenstein és Vogler Budapesten.

(19)

(1—2)

TAUFFER FERENCZ

KOLOSZVÁRTI.

Ajánlja a már ösmeretes Mayer-féle amerikai szegszerkezetű vert vasból készült cséplőgépjeit, kézi- és lóerőre új javítással, Mayer Trieurs konkolyválasztó és különböző szelelő rostáit **kedvező fizetési feltételek mellett.**

(3)

(29—52)

Piaczi árak.

A héti vásár		Egy hectoliter (=1.62 bécsi mérő)						100 Kilogramm (=178.55 bécsi font)		1 köbméter (=0.14 bécsi köböl)	1 kilogramm (=1.78 bécsi font)
helye	napja	tiszta buzza	elegy buzza	rozs	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
ára krajczárookban											
Beszterce	jul. 11.	750	450	390	—	300	—	460	300	320	32
Brassó	juu. 23.	807	663	508	442	298	442	—	—	—	36
Csik-Szereda	jul. 12.	950	775	600	450	350	600	400	180	125	32
Déas	julius 11.	660	510	330	—	255	330	510	155	450	28
Déva	jul. 15.	800	680	600	600	700	440	270	130	136	32
Erzsébetváros	jul. 15.	700	640	550	—	360	400	250	160	300	36
Gy.-Sz.-Miklós	jul. 15.	900	670	530	486	270	530	260	80	—	32
Fogaras	jul. 14.	580	395	355	—	320	430	260	—	350	36
K.-Fehérvár	jul. 15.	840	630	530	—	—	410	400	180	300	38
Kolozsvár	julius 20.	760	490	360	330	240	310	260	160	360	42
M.-Vásárhely	jul. 13.	500	320	300	—	225	350	300	140	325	34
Naszód	máj. 8.	680	500	550	330	260	330	200	110	125	30
Nagy-Enyed	jul. 13.	725	600	475	—	330	350	215	50	444	36
N.-Szeben	julius 18.	670	550	370	—	310	400	120	—	350	38
S.-Sz.-György	jul. 10.	730	680	520	450	280	450	340	80	160	36
Szamosújvár	julius 17.	825	540	435	—	290	330	300	75	400	34
Sz.-Régen	jul. 13.	690	552	490	310	285	340	170	80	220	32
Sz.-Udvarhely	julius 11.	780	610	560	—	350	433	250	100	350	36
Torda	janius.	780	540	450	—	—	300	—	100	1100	36
V.-Hunyad	julius 15.	740	535	428	—	—	420	200	100	600	36

Az „Erdélyi Gazda” hirdetési díjszabályzata.

	széri hirdeteskör											
	1-1		1-3		1-6		1-12		1-24		1-52	
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
1/16 lap	14	—	36	—	70	—	120	—	200	—	360	—
3/16 "	7	—	18	—	35	—	60	—	100	—	180	—
4/16 "	3	50	9	—	17	50	30	—	50	—	90	—
2/16 "	1	75	4	50	8	75	15	—	25	—	45	—
1/16 "	—	90	2	25	4	40	7	50	12	50	22	50

Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

TARTALOM:

Adalékok a sáskajárás történetéhez. — Utmutatás a Mezőség kopárainak befásítására. — Társalgó. — A magyar orvosok és természetvizsgálók Máramaros-Szigetre kitűzött ez évi XIX-ik gyűlésének előrajza és határnapja. — Egyveleg. — Hirdetések. — Piaczi árak.